

University of Zadar
Universitas Studiorum
Jadertina | 1396 | 2002 |

 **Odjel za
informacijske
znanosti**
Čuvamo i dijelimo znanje

UPUTE ZA CITIRANJE

Odjela za informacijske znanosti

Sveučilišta u Zadru

Priredili:

doc. dr. sc. Drahomira Cupar

doc. dr. sc. Ante Panjkota

doc. dr. sc. Krešimir Zauder

Zadar, prosinac 2020.

SADRŽAJ

1	Uvod.....	1
2	Pravila citiranja u akademskim radovima primjenom čikaškog autor-datum sustava citiranja.....	3
2.1	Osnovna pravila citiranja	5
2.1.1	Knjiga.....	9
2.1.2	Članak u časopisu.....	11
2.1.3	Audio, video, elektronički i web izvori	14
2.1.4	Razno	16
3	Upravljanje referencama.....	18
3.1	Instalacija.....	19
3.1.1	Instalacija aplikacije Zotero	20
3.1.2	Instalacija aplikacije Mendeley	21
3.2	Korištenje softvera.....	23
3.2.1	Prikupljanje podataka.....	24
3.2.2	Korištenje literature prilikom pisanja radova	26
3.2.3	Organizacija podataka	27
3.2.4	Uključivanje tekstova radova i drugih privitaka u softver.....	28
4	Popis literature	29

1 UVOD

Upute za citiranje Odjela za informacijske znanosti Sveučilišta u Zadru izrađene su kako bi pomogle studentima pri izradi seminarskih, završnih, diplomskih i doktorskih radova. *Upute* ukratko pojašnjavaju pojmove s kojima se susreću svi koji pristupaju izradi akademskih radova. Pojašnjava se pojam plagiranja kao i koncepti vezani uz navođenje izvora, dosljedno upućivanje na izvore, i pravilno korištenje literature te izradu popisa literature upotrijebljene pri izradi akademskog rada.

Plagiranje je svako neovlašteno preuzimanje i prisvajanje tuđeg autorskog djela, bez obzira radi li se o tekstu, slici, fotografiji, video ili audio zapisu. U današnje vrijeme plagijate je jednostavno otkriti uz pomoć dostupnih sustava za provjeru izvornosti radova, poput [Turnitina](#) koji se koristi na Sveučilištu u Zadru. Kako bi se izbjeglo plagiranje, prilikom izrade seminarskog, završnog ili diplomskog (ili bilo kojeg drugog stručnog i znanstvenog) rada obavezno je pravilno citiranje korištenog ili preuzetog sadržaja.

Nekoliko je razloga za pravilno citiranje izvora „odavanja priznanja autoru, izbjegavanja plagiranja, davanja čitatelju (recenzentu, uredniku, znanstveniku...) podatka na temelju kojeg će moći pronaći izvor i tako provjeriti vjerodostojnost i pouzdanost napisanih informacija ili pronaći dodatne informacije“ (Hebrang Grgić 2016, 169).

Prilikom korištenja literature u vlastitom radu citirati se može na dva načina: *izravno* i *neizravno*.

Izravno citiranje izvodi se doslovnim preuzimanjem dijela teksta i obilježavanjem preuzetog uz pomoć navodnika te navođenjem točne stranice na kojoj se preuzeti citat nalazi u originalnom tekstu. Za kraće dijelove preuzetog teksta (do dva retka) navod se piše u nastavku teksta.

Ukoliko se izravno citira veći dio teksta, a jedan dio se želi ispustiti, ispušteni dio označava se znakom [...]. Ukoliko se citira tekst od dvije i više dužih rečenica (obično 5 ili više redaka), citirani dio se prenosi u novi odlomak, bez proreda, s većom lijevom i desnom uvlakom od ostatka teksta (uobičajeno dodatnih 1 cm) te razmak prije i nakon samo navoda. Na kraju navoda stoji autor i datum u zagradi. Ne koriste se

navodnici za označavanje početka i kraja citata. Tekst je ukošen (*italic*). Primjeri za sve vrste citiranja bit će prikazani kasnije u tekstu.

U *neizravnom* citiranju razlikujemo citiranje *prepričavanjem*, *sažimanjem* ili *parafraziranjem originalnog teksta* i *posredno citiranje*.

Prepričavanje, *sažimanje* ili *parafraziranje* podrazumijeva prepričavanje originalnog teksta vlastitim riječima pri čemu se zadržavaju osnovne misli i ideje iznesene u originalnom tekstu. Parafraziranje podrazumijeva i dodatno tumačenje, kritiziranje ili na drugi način povezivanje parafraziranog teksta iz druge publikacije s vlastitim tekstom, gdje je posebno važno citatom točno razgraničiti parafrazirani tekst od vlastitih misli.

Posredno se citira pozivanjem na ideju posredstvom drugog autora ili izvora. Ovaj način citiranja se koristi samo kada nismo u mogućnosti doći do originalnog teksta. U slučaju posrednog citiranja u popis literature ulazi samo rad iz kojeg se posredno citiralo. Navedeno je detaljnije prikazano kasnije u primjerima.

Dužnost i obaveza svakog studenta je navesti sve publikacije i druge oblike informacija koji su poslužili kao izvori pri izradi vlastitog djela (pri tome se misli i na slike, fotografije, video ili audio zapis ili, na primjer, dijelove ankete iz kojih su preuzete pojedina pitanja). Svi izvori koji se nađu u popisu literature moraju biti zastupljeni u radu konkretnom bilješkom u tekstu i obratno, svi radovi citirani u tekstu moraju se naći u popisu literature na kraju teksta kao potpuni bibliografski navodi.

Pri tome je važno konzistentno koristiti neki standardan *stil citiranja*. Razlikujemo četiri grupe ili porodice stilova citiranja:

1. Autor–datum (engl. *Author–date system*) – predstavnik Harvardski ili Čikaški autor–datum stil
2. Numerički (engl. *Numeric system*) – predstavnik IEEE stil
3. Fusnotni (engl. *Footnotes system*) – predstavnik Oxfordski stil
4. Autor–broj (engl. *Alphanumeric system* ili *Author–number system*) – predstavnik Vancouverski stil

Neovisno o kojem sustavu se radilo uvijek vrijede:

- pravila za navođenje korištenih izvora **u tekstu rada**, odnosno formiranja *bilježaka u tekstu* i

- pravila za navođenje korištenih izvora u **popisu literature**, odnosno formiranja *bibliografskih navoda u popisu literature*.

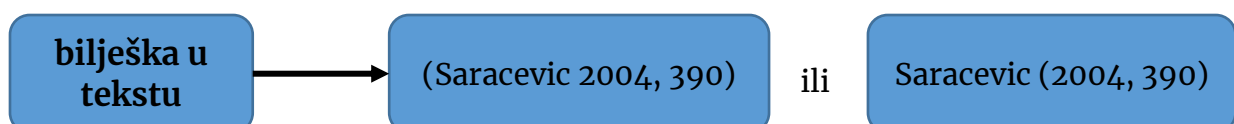
2 PRAVILA CITIRANJA U AKADEMSKIM RADOVIMA PRIMJENOM ČIKAŠKOG AUTOR-DATUM SUSTAVA CITIRANJA

Jedan od najčešće korištenih sustava autor-datum je tzv. čikaški¹ sustav citiranja (*Chicago style*). Ovaj stil ima i slobodno dostupan [opsežan priručnik](#). Upute za citiranje Odjela za informacijske znanosti izrađene su u skladu s čikaškim stilom, verzijom autor-datum (engl. *Chicago author-date style*) koji od ak. godine 2020./2021. postaje obavezan za upotrebu u svim akademskim radovima (seminarskim i ocjenskim). Osim autor-datum stila, čikaški stil ima i bibliografski stil citiranja u kojemu se koriste podnožne bibliografske bilješke (fusnote). U čikaškom autor-datum stilu za navođenje bibliografskih podataka upotrjebljenih izvora ne koriste se podnožne bibliografske bilješke (fusnote), već se one u ovom stilu mogu koristiti samo kao dodatne bilješke (popratna objašnjenja, komentari i opaske, slobodni prijevodi autora i sl.). Dodatne bilješke navode se na dnu stranice (putem umetanja fusnota). U dodatnim se bilješkama pobliže označava određeni dio teksta ili daju dodatni podaci i komentari što najčešće nije vezano za samo citiranje.

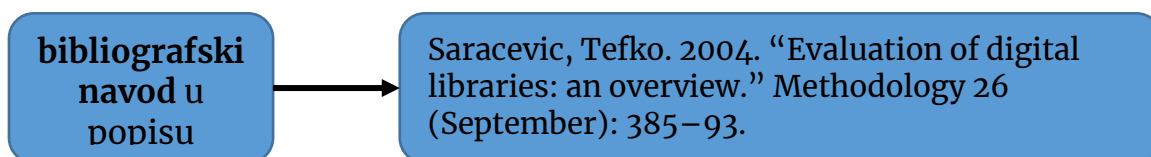
Glavne karakteristike ovoga stila citiranja su:

- bilješke u tekstu se formiraju na način autor-godina
- ne koriste se podnožni bibliografski navodi (tj. bibliografske fusnote) već se podnožne bilješke koriste kao dodatne bilješke vezane za tekst;
- popis literature se navodi na kraju teksta, abecednim redom.

Korišteni se izvor u tekstu nalazi dva puta: u skraćenom obliku kao *bilješka u tekstu*, koja povezuje sam tekst s korištenim izvorom na način koji je lako čitljiv te u *popisu literature*, kao cjeloviti *bibliografski navod* izvora. Primjer je prikazan na shemi 1.

¹ *Chicago style* je poznat i pod nazivom *Turabian style*

Shema 1 Primjer bilješke u tekstu i bibliografskog navoda u čikaškom stilu autor – datum

Čikaški autor – datum stil ili sustav citiranja, dakle, zahtjeva navođenje izvora informacija, ideja, podataka, slika, formula, izvoda, tablica i sl. na već spomenuta dva načina:

- unutar teksta rada navodi se autor – datum bilješka na mjestu korištenja izvora i
- u popisu literature na kraju rada se popisuju bibliografski navodi koji prenose detaljnije informacije za potrebe jednoznačne identifikacije korištenih izvora. Popis literature je potrebno poredati abecedno prema prezimenu prvog autora.

Dijelovi citata unutar teksta prema čikaškom stilu sadrže prezime/prezimana autora i godinu objavljivanja djela te stranicu na kojoj se nalazi citat u citiranom djelu – prema čemu je dobio i naziv autor – datum stil. Anonimne publikacije u tekstu navode naslov i godinu objavljivanja djela. Ako je preuzeti tekst prepričan s više od jedne stranice, koristi se raspon stranica, (od – do), na primjer (Saračević 2004, 157 – 162).

U slučaju citiranja dvaju tekstova istoga autora (ili više njih) koji su objavljeni iste godine, uz godinu se dodaje malo slovo abecede, abecednim redom naslova. Na primjer, 2004a i 2004b.

Nazivi citiranih djela ne prevode se. Kod pisanja bibliografskih navoda na stranom jeziku prate se pravila hrvatskog pravopisa i gramatike (na primjer, naslovi na engleskom jeziku pišu se malim slovima u skladu s hrvatskim pravopisom). Citati se u tekst u pravilu uključuju na jeziku kojim se rad piše. Izravni citati se, dakle, najčešće prevode na jezik rada. Iznimke se mogu napraviti u slučaju kada se direktno komentira originalni jezik (npr. terminologija) na kojem je citirani autor pisao.

Osnove korištenja ovog stila kao i mnogi primjeri mogu se pronaći u nastavku ovog teksta, a primjeri se mogu pronaći i [na web stranicima stila](#).

2.1 OSNOVNA PRAVILA CITIRANJA

Osnovno pravilo navođenja izvora u tekstu prema čikaškom sustavu autor–datum je bilješka koja se sastoji od prezimena autora, godine i oblika zagrada, bez obzira radi li se o izravnom ili neizravnom citiranju. Svrha bilješke u tekstu je nedvojbeno identifikacija bibliografskog navoda u popisu literature, a dalje se putem tog navoda nedvojbeno može identificirati sami izvor koji se citira. Osnovna logika formiranja bilješke je kratkoća, uz sadržavanje dovoljno informacija putem kojih čitatelji mogu vezati misli uz autore i vrijeme. Iskusni čitatelji će već i samo prema tome prepoznati mnoge publikacije. U nastavku se donose primjeri kako koristiti bilješke u tekstu prilikom *izravnog* i *neizravnog* citiranja.

Prilikom *izravnog* citiranja razlikuju se dva slučaja:

1. preuzimanje kraćeg teksta (npr. jedne rečenice do maksimalno dvije kraće rečenice, obično dva do tri retka)
2. preuzimanje dužeg teksta (npr. preuzimanje više rečenica ili jedne vrlo dugačke, obično pet i više redaka)

Za prvi slučaj preporučljivo je uklopiti citat u tekst bez posebnog prekidanja teksta. Dovoljno je citirani dio staviti u navodne znakove, jednako kao i ostatak teksta. Prije samoga navoda stavlja se zarez kako slijedi u primjeru:

Slična razmatranja o fizikalnom promatranju moždanih aktivnosti nalazimo i kod drugih autora što izaziva nepomirljive polemike. Primjerice, Schwartz i Begley (2005, 245) navode, „Teorija je stoga proturječna jer jedan dio materijalnog svijeta (subatomske čestice) poima u kvantnom kontekstu, a ostatak materijalnog svijeta (laboratorijska oprema i mozgovi) i dalje se shvaća u kontekstu Newtonove fizike.”

Kada se doslovno preuzima dulji tekst, tada je potrebno napraviti izdvajanje tog citata od ostatka teksta odvajanjem citiranog teksta u zasebni odlomak koji ima dodatnu uvlaku s lijeva i desna od uobičajenih 1 cm, obostrano je poravnat te naveden bez proreda i bez navodnih znakova.

Primjer slijedi:

Ovo je tekst koji prethodi duljem citatu i bitno je ostvariti logičku vezu s citatom koji slijedi, ali i tekstom koji se navodi nakon citata. Citat ne smije biti „usamljeni otok”. U citatu koji slijedi autor ukazuje na važnost kontemplacije u bilo kojem složenijem intelektualnom nastojanju.

To arrive at the simplest truth, as Newton knew and practiced, requires years of contemplation. Not activity. Not reasoning. Not calculating. Not busy behaviour of any kind. Not reading. Not talking. Simply bearing in mind what it is one needs to know.
(Spencer Brown, 1969)

U prikazanom primjeru citat je prenesen na engleskom jeziku, dok je poželjno prenošenje citata na jeziku na kojemu se piše akademski rad. No, kada govorimo o citiranju teksta koji je izvorno na stranom jeziku preporuča se sljedeće:

- ako postoji izdanje koje je prevedeno, lektorirano i korigirano, te koje je prošlo neki vid recenzije tada se preuzima tekst kako stoji u tom izvoru, premda je izvorno napisan na nekom stranom jeziku;
- ako nam nije dostupan unaprijed prevedeni tekst, tada ga trebamo prevesti sami ili uz pomoć jezičnog stručnjaka;
- u iznimnim slučajevima, tekst se može ostaviti na originalnom jeziku. Ovo ponajprije vrijedi ako se u svom tekstu želimo referirati na sam jezik, npr. terminologiju, koja se koristi u originalu.

Ukoliko je autor akademskog rada sam prevodio, tada preuzeti tekst može smatrati nekim vidom parafraziranja. U ovom slučaju, preporuka je prijevod staviti samo u nastavku teksta, bez navodnih znakova uz obvezno navođenje izvora, a u fusnoti se navede napomena: **prema slobodnom prijevodu autora** (misli se na onoga koji piše akademski rad).

Prilikom *neizravnog* citiranja, odnosno parafraziranja, navodi se samo bilješka u tekstu (autor godina) u rečenici u kojoj se parafrazira. Ukoliko se radi o više rečenica, tada se bilješka stavlja u prvu, a ostale se povezuju izrazima poput „u istom radu“ ili „prema istom izvoru/istraživanju“.

Prihvatljivo parafraziranje podrazumijeva zadržavanje originalnog značenja i precizno obilježavanje originalnog izvora.

Uvijek je važno osigurati jasnu distinkciju dijelova rada koji autorski potpuno pripadaju vama od dijelova koji su preuzeti od drugih autora. Drugim riječima, rad

treba biti napisan na način koji omogućuje jednostavno i jednoznačno utvrđivanje dijelova rada preuzetih iz drugih izvora

U nastavku slijede dva standardna načina formiranja bilješki u tekstu prema autor-datum stilu. Prvi način koristi se kada je ime autora dio rečenice kako prikazuju primjeri koji slijede:

U svom radu Minsky (1995, 68) tvrdi kako...

Dobiveni rezultati u potpunosti su u skladu s rezultatima istraživanja objavljenim u radu Einsteina (1905).

Erwin (1967) i Willey (1968) dokazali su izostanak...

U radu Minskog i Paperta (1969) jasno su dokazana ograničenja Perceptrona u smislu ...

Primjena *fuzzy* regulatora u regulaciji složenog sustava pokazana je u radu Zadeh et al. (1975) što predstavlja prvi dokaz ....

Drugi stil podrazumijeva navođenje bilješke u tekstu na kraju misli s kojim je ta bilješka povezana. Time se ukazuje na određene informacije parafrazirane iz navedenih izvora. U velikom broju slučajeva potrebno se pozvati na više od jednog izvora istovremeno. U tom slučaju treba samo odvojiti svaki izvor interpunkcijskim znakom točka sa zarezom (;), a reference poredati od najstarije do najnovije. Primjeri slijede:

With learning, self-referential quantum system of the brain – mind becomes biased in favour of the learned response (Mitchel i Goswami 1992).

Uobičajeni način prikaza ponašanja subatomske čestice je putem tzv. Feynmanovih dijagrama (Feynman 1960).

Mnogi teoretičari nastoje objasniti zašto se dojenačka pretilost uzrok povećanom riziku od pojave različitih bolesti u odrasloj dobi (Briggs 1993; Orwell 1994).

Complex network analysis contributed to the systematized studies of various meaningful relations present in the data, such as co-authorship (Newman 2004; Milojević 2010; De Stefano et al. 2013), citation/co-citation (Trujillo & Long 2018) and co-word networks (Zhao, Mao i Lu 2018).

Kada se poziva na radove istog ili istih autora koji su objavljeni u istoj godini radovi se navode s dodatnom oznakom slova a, b, c, ... uz oznaku godine objave što se prenosi i u bibliografskom navodu u popisu literature.

Preporuka je citirati direktno iz relevantnih publikacija i izbjegavati anonimne izvore (uz iznimku anonimnih publikacija iz kojih stoji pojedine institucije ili organizacije. Ipak, ponekad nije moguće doći do izvornih publikacija pa je nužno *posredno* citirati prema citatu drugog autora. Ovo valja koristiti samo kada nije moguće doći do izvorne publikacije i to samo ako je nužno potrebna za rad. Nemali broj puta se pokazalo kako iz sekundarnog, odnosno posrednog citiranja stoje pogrešne interpretacije, krivi prijenosi podataka, nerazumijevanje tvrdnji, zaključaka i sl. Ipak, posredno citiranje je ponekad neizbježno i potrebno je provoditi ga na propisani način. Za slučaj primjene čikaškog autor–datum sustava posredno citiranje predviđa:

- Tekst mora sadržavati podatke o izvorniku kojem nije bilo moguće pristupiti, odnosno, koji je koristio autor čiji se rad citira, a bilješka u tekstu se stvara za publikaciju putem koje se došlo do informacija.
- U popisu literature se navodi samo publikacija koja je poslužila u radu i posredstvom koje se citiralo.

Posredno citiranje prikazano je u sljedećem primjeru:

Penrose (1989) definira model mozga u vidu Turingovog stroja, a fenomen svijesti objašnjava zakonima kvantne fizike (prema Sloman 1992, 359).

.
. .

Literatura

Sloman, Aaron. 1992. "The emperor's real mind: review of Roger Penrose's the emperor's new mind: Concerning computers, minds and the laws of physics." *Artificial intelligence* 56, no. 2-3 (August 1992): 355-396. [https://doi.org/10.1016/0004-3702\(92\)90031-R](https://doi.org/10.1016/0004-3702(92)90031-R)

Ovim su obrađena osnovna pravila izravnog, odnosno neizravnog citiranja literature unutar teksta, te je dan pregled pripadnih potpunih referenci kako se navode u popisu literature unutar čikaškog autor–datum stila. Dalje slijede primjeri za izvore koji se najčešće koriste u pisanju različitih vrsta radova.

Primjeri

Napomene za navođenje elektroničkih i online izdanja

Ako publikacija nema označene brojeve stranica, koriste se oznake poglavlja, sekcija ili naslova. Ako publikacija ima podatak o mjesecu ili periodu objave tada se mjesec objave navodi u zagradi iza broja/sveščića, odnosno odmah iza godišta/volumena ako nema broja.

Ako postoji informacija o DOI identifikatoru obavezno se navodi. Ukoliko DOI nije raspoloživ navodi se stabilna URL adresa. Ukoliko nije sigurna postojanost URL-a koristi se naziv online baze podataka/ repozitorija ili naziv web stranice. Kod knjiga, ako ništa od navedenog nije dostupno, koristiti format e-knjige, npr. Kindle e-book.

Datum pristupa se postavlja isključivo ukoliko nije poznat datum objave, odnosno revizije dokumenta.

Naslovi knjiga i časopisa na stanom jeziku pišu se poštujući pravila hrvatskog pravopisa (na primjer, naslov na engleskom piše se malim slovima).

2.1.1 Knjiga

U tekstu rada	U popisu literature/ bibliografiji
(Penrose 1989)	Jedan, dva ili tri autora – tiskana ili elektronička knjiga
	Prezime autora, Ime autora. Godina izdavanja. <i>Naslov knjige</i> . Mjesto izdavanja: Izdavač. Penrose, Roger. 1989. <i>The emperor's new mind: concerning computers, minds and the laws of physics</i> . Oxford: Oxford University Press.
	Prezime prvog autora, Ime prvog autora, i Ime drugog autora, Prezime drugog autora. Godina izdavanja. <i>Naslov knjige</i> . Mjesto izdavanja: Izdavač. Hawking, Stephen W. i Roger Penrose. 1996. <i>The nature of space and time (Isaac Newton Institute Series of Lectures)</i> . Woodstock: Princeton University Press.
(Shaw 2017, pogl. 3)	Prezime autora, Ime autora. Godina izdavanja. <i>Naslov knjige</i> . Mjesto izdavanja: Izdavač. DOI, stabilni URL ili format e-knjige. Shaw, Zed A. 2017. <i>Learn Python 3 the hard way: a very simple introduction to the terrifyingly beautiful world of computers and code</i> . Boston: Addison-Wesley Professional. Kindle e-book.

(Dasco et al. 1995, 128–131)	<p>Četiri ili više autora</p> <p>Prezime prvog autora, Ime prvog autora, Ime drugog autora, Prezime drugog autora, Ime trećeg autora, Prezime trećeg autora, Ime četvrtog autora, Prezime četvrtog autora, Ime petog autora, Prezime petog autora, i Ime šestog autora, Prezime šestog autora. Godina izdavanja. <i>Naslov knjige</i>. Mjesto izdavanja: Izdavač.</p> <p>Dasco, Sheryl Tatar, Clifford C. Dasco, Connie U. Brelhan, Kirk C. Harlow, Margaret S. Jaffee-Neer, Marilyn Rumsey, i Ellison H. Wittels. 1995. <i>Managed Care Answer Book</i>. New York: Panel Publishers.</p>
(American Psychiatric Association 1998, 26)	<p>Knjiga kod koje je organizacija navedena kao autor</p> <p>Ime/Naziv organizacije. Godina izdavanja. <i>Naslov knjige</i>. Mjesto izdavanja: Izdavač. [Moguće koristiti inicijale ako su izdavač i autor isti].</p> <p>American Psychiatric Association. 1998. <i>Practice guideline for the treatment of patients with panic disorder</i>. Washington, DC: American Psychiatric Association.</p>
(Stojanovski 2018, 85)	<p>Poglavlje u knjizi</p> <p>Prezime autora, Ime autora. Godina izdavanja. "Naslov poglavlja." U <i>Naslov knjige</i>, uredio Ime i prezime urednika, početna i završna stranica. Mjesto izdavanja: Izdavač.</p> <p>Stojanovski, Jadranka. 2018. "Otvoreni recenzijski postupak." U <i>Otvorenost u znanosti i visokom obrazovanju</i>, uredila Ivana Hebrang Grgić, 80–92. Zagreb: Školska knjiga.</p>
(Herrigel 2004)	<p>Prevedena knjiga (kada je ime prevoditelja važno)</p> <p>Prezime autora, Ime autora. Godina izdavanja. <i>Naslov knjige u prijevodu</i>. Preveo: Ime i prezime prevoditelja. Mjesto izdavanja: Izdavač.</p> <p>Herrigel, Eugen. 2004. <i>Zen u umjetnosti odapinjanja strijele</i>. Prevela: Marta Lijović. Zagreb: Izvori.</p>
(Austen [1813] 2003)	<p>Ponovni tisak (reprint)</p> <p>Prezime autora, Ime autora. (Godina prvog izdanja) Godina izdavanja reprinted. <i>Naslov knjige</i>. Mjesto izdavanja: Izdavač prvog izdanja. Mjesto izdavanja: Izdavač reprinted.</p> <p>Austen, Jane. (1813) 2003. <i>Pride and prejudice</i>. London: T. Egerton. Reprint, New York: Penguin Classics.</p>

2.1.2 Članak u časopisu

U tekstu rada	U popisu literature / bibliografiji
	Članak u časopisu, jedan, dva ili tri autora – tiskano ili elektroničko izdanje (u bazi podataka ili repozitoriju)
(Susskind 2016)	<p>Prezime autora, Ime autora. Godina izdavanja. "Naslov članka." <i>Naslov časopisa</i> godište, br. broj sveščića: početna-završna stranica.</p> <p>Susskind, Leonard. 2016. "Computational complexity and black hole horizons." <i>Fortschritte der Physik</i> 64, br. 1, 24-43.</p>
(Rasmussen 2019, 1260)	<p>Rasmussen, Casper Hvenegaard. 2019. "Is digitalization the only driver of convergence? Theorizing relations between libraries, archives, and museums." <i>Journal of documentation</i> 75, br. 6, 1258-1273. https://doi.org/10.1108/JD-02-2019-0025</p>
(Ishida, Toshiyuki i Yoshikawa 2020)	<p>Prezime prvog autora, Ime prvog autora, Ime drugog autora i prezime drugog autora i ime trećeg autora i prezime trećeg autora. godina izdavanja. "Naslov članaka." <i>Naslov časopisa</i>, godište, br. sveščića, (mjesec ili godišnje doba ako se navodi): početna-završna stranica (ako je časopis paginiran). https://doi.org/xxxxxxxxxxxxx.</p> <p>Ishida, Youichi, Toshiyuki Shimizu i Masatoshi Yoshikawa. 2020. "An analysis and comparison of keyword recommendation methods for scientific data." <i>International journal on digital libraries</i>, https://doi.org/10.1007/s00799-020-00279-3.</p>
(Pape 2016, 689)	<p>Prezime autora, Ime autora. Godina izdavanja. "Naslov članaka." <i>Naslov časopisa</i> godište, br. sveščića, (mjesec ili godišnje doba ako se navodi): početna-završna stranica. DOI ili stabilni URL.</p> <p>Pape, Tom. 2016. "Prioritising data items for business analytics: Framework and application to human resources." <i>European journal of operational research</i> 252, br. 2 (srpanj 2016): 687 – 698. https://doi.org/10.1016/j.ejor.2016.01.052</p>

	Članak u novinama ili popularnom časopisu – tiskano ili elektroničko izdanje
(Paul 2017)	<p>Prezime autora, Ime autora. Godina izdavanja. "Naslov članka." <i>Naslov novina ili magazina</i>, dan. mjesec [riječima] godina, početna-završna stranica.</p> <p>Paul, Mark. 2017. "Introduction to the era of intelligent agent systems." <i>AI Magazine</i>, 15. travanj 2015, 123–155.</p>
(Van Camp 2019)	<p>Prezime autora, Ime autora. Godina izdavanja. "Naslov članka." <i>Naslov magazina</i>, dan. mjesec [riječima] godina. Stabilni URL ili naziv baze podataka.</p> <p>Van Camp, Jeffrey, 2019. "New gaming gear that will light your arcade fire." <i>WIRED</i>, 22. travanj 2019. https://www.wired.com/story/desktop-gaming-gear-light-your-arcade-fire/</p>
<p>Napomena: Ako novine imaju rubrike ili izdanje, na posljednjem mjestu u potpunoj referenci u popisu literature ili citatu u tekstu može se dodati i broj odlomka na koji se poziva</p> <p>(Richards 2019)</p>	<p>Prezime autora, Ime autora. Godina izdavanja. "Naslov članka." <i>Naslov novina</i>, dan. mjesec [riječima] godina, rubrika, izdanje. Stabilni URL ili naziv baze podataka</p> <p>Richards, Giles. 2019. "Ferrari hoping to reignite title fight as F1 returns to Europe." <i>Guardian</i>, 9. svibanj 2019. theguardian.com</p>
	Članak u zborniku radova s konferencije – tiskano i elektroničko izdanje
(Chawla et al. 2010)	<p>Prezime autora, Ime autora. Godina izdanja. "Naslov rada". U <i>Naziv zbornika: Naziv konferencije (samo ako nije obuhvaćeno nazivom zbornika)</i>. Urednici Zbornika po principu Prezime, Ime. Datum i godina održavanja konferencije. Mjesto održavanja konferencije. Stranice članka. Izdavač. DOI.</p> <p>Chawla, Nitesh V, Aleksandar Lazarevic, Lawrence O Hall, i Kevin W Bowyer. 2010. "SMOTEBoost: improving prediction of the minority class in boosting." U <i>Proceedings of the 7th European conference on principles and practice of knowledge discovery in databases</i>. Uredili N. Lavrač, D. Gamberg, H. Blockeel, i L. Todorovski. 22–26 rujan 2003 Cavtat–Dubrovnik, Croatia. 107–19. Springer. https://doi.org/10.1007/978-3-540-39804-2_12.</p>

(Kolmogorov 2018)	<p>Prezime autora, Ime autora. Godina izdanja. "Naslov rada". U Naziv zbornika: Naziv konferencije (samo ako nije obuhvaćeno nazivom zbornika). Urednici zbornika po principu Prezime, Ime. Datum i godina održavanja konferencije. Mjesto održavanja konferencije. Stranice članka. Izdavač. URL ili naziv baze podataka / repozitorija.</p> <p>Kolmogorov, Vladimir. 2018. "A faster approximation algorithm for the Gibbs partition function." U <i>Proceedings of the 31st conference on learning theory</i>. Editors: Bubeck, Sebastien i Perchet, Vianney and Rigollet, Philippe. Conference on learning theory. 6-9 srpanj 2018. Stockholm, Sweden. PMLR. http://proceedings.mlr.press/v75/bubeck18a.html</p>
	Web stranica ili članak
<p>Napomena: Ako se članci s web stranica citiraju samo unutar teksta bez potrebe navođenja u popisu literature, tada se referenca u tekstu bilježi ovako:</p> <p>(Dowling 2019, "Why can't some people remember their dreams", BBC.com, Objavljeno: 17. svibanj 2019)</p> <p>("What is the Purpose of Business Intelligence in a Business", n.d. FinanceOnline, Pristupljeno: 10. svibanj 2019.)</p> <p>ILI (FinancesOnline n.d.)</p>	<p>Prezime autora, Ime autora članka. Godina objave članka. Godina objave. "Naslov članka na web stranici." Vlasnik/Sponzor stranice. Objavljeno, izmijenjeno ili pristupljeno: dan. mjesec [riječima] godina. URL</p> <p>Dowling, Stephen. 2019. "Why can't some people remember their dreams". BBC.com. Objavljeno: 17. svibanj 2019. Pristupljeno: 17. svibanj 2019. http://www.bbc.com/future/story/20190516-why-cant-some-people-remember-their-dreams</p> <p>Vlasnik/Sponzor web stranice. Godina objave ili n.d. (ako nema datuma objave). "Naslov članka na web stranici." Objavljeno, Izmijenjeno, ili Pristupljeno: dan. mjesec [riječima] godina,. URL.</p> <p>Finances Online. n.d. "What is the purpose of business intelligence in a business?" Pristupljeno: 10. svibanj 2019. https://financesonline.com/purpose-business-intelligence-business/</p> <p>Napomena: Ukoliko nije poznat datum zadnje izmjene, preporuča se uvijek koristiti i datum pristupa sadržaju na webu.</p>

2.1.3 Audio, video, elektronički i web izvori

U tekstu rada	U popisu literature /bibliografiji
	Youtube / Vimeo video
(Searle 2015)	<p>Prezime autora, Ime autora. ILI Nadimak. ILI Predstavljatelj na videu. Godina. "Naslov videa." Izdavač. Objavljeno Mjesec, Dan, Godina. YouTube ILI Vimeo video, trajanje. Web adresa određenog videa.</p> <p>Searle, John. 2015. "Consciousness in artificial intelligence." Objavljeno Studeni 23, 2015. YouTube, 71 min. https://www.youtube.com/watch?v=rHKwIYsPXLg</p>
	Film
(Darabont 1994)	<p>Redateljstvo prezime, Redateljstvo ime, red. Originalni datum objave / distribucije. Naslov filma. Mjesto distributera: Naziv distributera, Datum objave. Nosač ili format.</p> <p>Darabont, Frank, red. 1994. <i>The Shawshank redemption</i>. Culver City: Columbia Pictures. Objavljeno svibanj 2013. Blue-ray.</p>
	TV serija ili epizoda serije
(Yes Minister 1980-1988)	<p>Naslov serije. Originalni datum emitiranja. Kreator(i) serije. Producent(i) serije. Mreža.</p> <p><i>Yes Minister</i>. 1980 – 1988. Allen, Stuart i Loterby, Sydney i Whitmore, Peter. BBC2.</p>
(Marušić 1981)	<p>Redateljstvo prezime, Redateljstvo ime, red. Godina emitiranja. Naslov serije. Sezona, epizoda, "Naslov epizode." Originalni datum emitiranja. Mreža. Stabilni URL, nosač ILI izvor.</p> <p>Marušić, Joakim. 1981. <i>Velo misto</i>. 1, 11, "Povelj smo meštrec!" 15. veljače 1981. HRT. Arhiv HRT-a.</p>

	Web stranica – sadržaj
<p>Napomena: Vidi napomene za web članak s poznatim autorom</p> <p>(Lee 1998)</p>	<p>Autor sadržaja. Godina objave. "Naslov web sadržaja." Vlasnik/Sponzor web stranice. Objavljeno, Izmijenjeno ili Pristupljeno: dan. mjesec [riječima] godina. URL.</p> <p>Lee, Stan. 1998. "Thor sketch." ComicsHistory.org. Pristupljeno: 30. travanj 2019. https://www.comichistory.org/sketchesstanlee.html</p>
<p>Napomena: Vidi napomene za web članak s nepoznatim autorom</p> <p>(AnyChart. n.d.)</p>	<p>Web stranica – sadržaj (nepoznat autor)</p> <p>Vlasnik/Sponzor web stranice. Godina objave ili n.d. (ako nema dostupnog datuma). "Naslov web sadržaja, ako postoji." Objavljeno, Izmijenjeno ili Pristupljeno: dan. mjesec [riječima] godina. URL.</p> <p>AnyChart. n.d. "Multi-series bubble chart." Pristupljeno: 21. ožujak 2019. https://www.anychart.com/products/anychart/gallery/Marker_and_Bubble_Charts/Multi-Series_Bubble_Chart.php</p>
	Objava na blogu
<p>Napomena: Dopušteno je navesti cijelu referencu objave s bloga samo u tekstu:</p> <p>(Lennon 2010, "How do you revise?" <i>Ward Six</i> (Blog), 16. rujan 2010)</p>	<p>Prezime autora, Ime autora.. Godina objave. "Naslov unosa/objave." <i>Naslov bloga</i> (blog), dan. mjesec [riječima] godina unosa/objave. Stabilni URL.</p> <p>Lennon, J. Robert. 2010. "How do you revise?" <i>Ward Six</i> (blog), 16. rujan 2010. http://wardsix.blogspot.com/2010/09/how-do-you-revise.html.</p>
	Cijeli blog
<p>(Langford n.d.)</p>	<p>Prezime i ime autora / naziv organizacije. Naziv bloga. Datum pristupa. stabilni URL.</p> <p>Langford, John. Machine Learning (Theory) – blog. Pristupljeno: svibanj 2019. http://hunch.net/</p>
	Društvene mreže
<p>Napomena: Dopušteno je navesti cijeli izvor s neke društvene</p>	<p>Prezime autora, Ime autora (Korisničko ime ako postoji). Godina objave. "Naslov objave." Vrsta društvene</p>

<p>mreže samo u tekstu, bez uključivanja u popis literature:</p> <p>(Domingos, Pedro (@pmddomingos), "Watch the live stream of our debate on AI ethics at the ...". Twitter, travanj 24 2019. 7.56 AM)</p>	<p>mreže/medija, dan. mjesec [riječima] godina. Vrijeme objave. stabilni URL.</p> <p>Domingos, Pedro (@pmddomingos). 2018. "Watch the live streams of our debate on AI ethics at the..." Twitter. 24. travanj 2019. 7.56 AM. https://twitter.com/pmddomingos/status/1121065327578820608</p>
--	---

2.1.4 Razno

U tekstu rada	U popisu literature / bibliografiji
	<p>Enciklopedija, članak u enciklopediji – tiskano ili elektroničko izdanje</p> <p><i>Naziv enciklopedije. Godina izdavanja. s.v. "Naslov članka." Izdanje. Ukupan broj godišta. Mjesto izdavanja: Izdavač.</i></p> <p><i>West's Encyclopedia of American Law. 2005. s.v. "North Atlantic Treaty Organization." 2. izd. 10 sv. Detroit: Thompson Gale.</i></p> <p><i>Naziv enciklopedije. Godina izdavanja. s.v. "Naslov članka." Izdavač. Članak objavljen dan. mjesec [riječima] godina. izdavanja [ako nema godine izdavanja ili datuma posljednje izmjene, dodati datum pristupa]. DOI ili stabilni URL.</i></p> <p><i>Stanford Encyclopedia of Philosophy. 1995. "Plato Myths." Stanford Online. Pristupljeno: 15. siječanj 2019. https://plato.stanford.edu/entries/plato-myths/</i></p> <p>Prezime autora, Ime autora. Godina objave. "Naslov članka." U <i>Naziv enciklopedije</i>. Izdavač. Godina izdavanja ili posljednje izmjene [ako nema godine izdavanja ili datuma posljednje izmjene, dodati datum pristupa]. DOI ili stabilni URL [ako je riječ o elektroničkom izdanju].</p> <p>Stalley, Roger. 2003. "Clonmacnois Monastery." U <i>Grove Art Online. Oxford Art Online</i>. Oxford University Press. Posljednja izmjena: 2. listopada 2012. https://doi.org/10.1093/gao/9781884446054.article.T018242.</p>
<p>(West's Encyclopedia of American Law 2005)</p> <p>(Stanford Encyclopedia of Philosophy 1995)</p> <p>(Stalley 2003)</p>	

	Magistarski ili doktorski rad – tiskano ili elektroničko izdanje u bazi podataka ili repozitoriju
	<p>Prezime autora, Ime autora. Godina. "Naslov teze: podnaslov." Dokt. disert., Naziv sveučilišta na kojem je obranjena disertacija.</p> <p>(Krtalić 2010) Krtalić, Maja. 2010. "Modeli upravljanja zaštitom pisane baštine u knjižnicama." Dokt. disert., Sveučilište u Zadru</p> <p>Prezime autora, Ime autora. Godina. "Naslov teze: podnaslov." Naziv baze podataka (Identifikator ako postoji), Web adresa.</p> <p>(Sholedolu 2009) Sholedolu, Michael O. 2009. "PhD Thesis: Nature–inspired optimisation: improvement to the particle swarm optimisation algorithm and bees algorithm." Open Access Thesis and Dissertations. https://oatd.org</p>
	Intervju
	<p>Prezime, Ime. Godina. "Naslov." Intervju Ime i prezime osobe koja je obavila intervju. Naziv publikacije, mjesec [riječima] dan, godina. Audio, vrijeme trajanja. Stabilni URL ili web stranica.</p> <p>(Stamper 2017) Stamper, Kory. 2017. "From 'F-Bomb' to 'Photobomb,' How the dictionary keeps up with English." Intervju proveo Terry Gross. Fresh Air, NPR, 19. travanj 2017. Audio, 35:25. http://www.npr.org/2017/04/19/524618639/from-f-bomb-to-photobomb-how-the-dictionary-keeps-up-with-english.</p>
	Prikaz ili recenzija knjige u novinama, časopisu
	<p>Prezime autora, Ime autora. Godina. "Naslov." Prikaz ili Recenzija <i>Naslov knjige</i>, Ime i prezime autora knjige. Naziv <i>publikacije</i>, dan. mjesec [riječima] godina objavljivanja.</p> <p>(Kakutani 2016) Kakutani, Michiko. 2016. "Friendship takes a path that diverges." Recenzija <i>Swing Time</i>, autorice Zadie Smith. <i>New York Times</i>, 7. rujan 2016.</p>

3 UPRAVLJANJE REFERENCAMA

Kao što nam je već poznato, navodi u literaturi sastoje se od bilješki u tekstu i bibliografskih navoda na kraju rada (ili u podnožnim bilješkama u nekim citatnim stilovima). U oba slučaja radi se o tekstu formiranom iz bibliografskih podataka koji uključuju elemente poput naslova, autora, godine objave i sličnih informacija. Kako bi se znatno olakšao posao, smanjila količinu grešaka prilikom citiranja te omogućilo ponovno korištenje iste literature, prilikom upravljanja referencama vrlo ih je korisno shvatiti kao strukturirane podatke, a ne kao tekst. U tom smislu, kada prikupljamo reference korisno je ne prikupljati tekst samih navoda literature već podatke iz kojih se ti navodi mogu stvoriti.

Na ovaj se način mogu automatski stvarati bilješke u tekstu i navodi u literaturi te je znatno lakše prikupljati i organizirati vlastitu zbirku literature (i to pogotovo kad zbirka krene rasti) pa tako i ponovno koristiti te podatke u novim publikacijama. Kada se ovako pristupi problematici, zbirka literature prestaje biti tekst, odnosno skup datoteka (najčešće u PDF formatu), i postaje baza podataka. Ovu bazu podataka, naravno, ne izrađuje se ručno, već postoje specijalizirani softveri koji pri tome pomažu. Takvi programi nazivaju se softveri za upravljanje referencama. Osim samog upravljanja bibliografskim informacijama, softver za upravljanje referencama nudi i dodatne mogućnosti kao što su:

- automatsko formiranje bilješki u tekstu i popisa literature prema određenom stilu citiranja
- pobiranje i uvoz podataka iz različitih baza i formata za razmjenu bibliografskih informacija
- organizacija cjelovitih tekstova radova i ostalih privitaka
- sinkronizacija zbirke među računalima i dijeljene zbirke referenci
- uvoz/izvoz podataka putem formata za razmjenu bibliografskih podataka (npr. RIS, BibTeX)
- dijeljenje podataka s drugim studentima i/ili privatnim ili javnim grupama

U najpopularnije besplatne softvere ove vrste ubrajaju se [Zotero](#) i [Mendeley](#). Zanimljiv softver je i [JabRef](#), ali je iskoristiviji za napredne korisnike računala i to posebno one koji koriste BibTeX i LaTeX sustave. Kao plaćenu, ali i nešto napredniju

ovu vrstu softvera svakako treba spomenuti i [EndNote](#). U ovom tekstu prikazat će se Zotero i Mendeley jer se radi kombinacije dostupnosti, lakoće korištenja i uključenih mogućnosti mogu preporučiti većini korisnika. Prikazuju se dvije aplikacije, od kojih je dovoljno izabrati samo jednu za korištenje.

U ovim Uputama donose se osnove korištenja navedenih softvera, ali svaki od njih ima i druge mogućnosti te napreduje sa svakom novom verzijom. **Preporuka** je nakon odabira softvera **posjetiti stranice pomoći toga softvera jer su oba namijenjena za lako usvajanje**. Stranice pomoći tako osim brzog pregleda mogućnosti i teksta pomoći nude i video upute za učenje i slične sadržaje.

3.1 INSTALACIJA

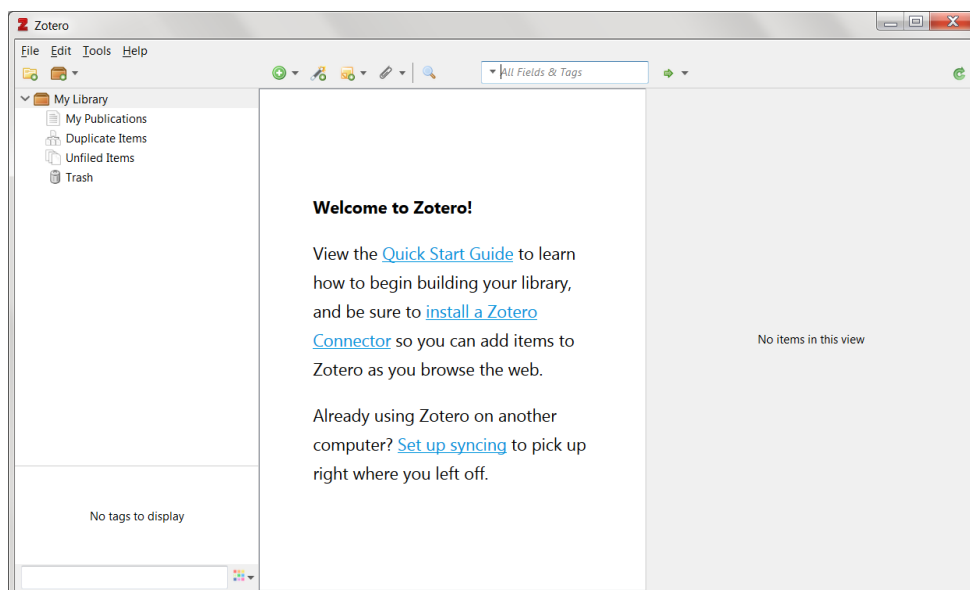
Osnovna instalacija spomenutih aplikacija je jednostavna i pretpostavlja preuzimanje besplatnog instalacijskog paketa s web stranica samog softvera. Preuzetu datoteku je potrebno pokrenuti te instalirati softver standardnim postupkom. Prilikom same instalacije nema mogućnosti koje je potrebno posebno spominjati pa se isti ovdje neće opisivati.

Ipak, prilikom korištenja ovih aplikacija potrebno je imati više komponenata:

- samu aplikaciju koju možete preuzeti s web stranica pa zatim instalirati koja pohranjuje i organizira same bibliografske podatke
- dodatak za web preglednik koji omogućuje preuzimanje literature s web stranica
- dodatak za navođenje literature u odabranom softveru za pisanje radova (kao što je MS Word)
- korisnički račun za *online* uslugu koji omogućuje sinkronizaciju među uređajima (npr. računala i mobiteli); ova usluga je kod Zotera opcionalna, a kod Mendeleya obavezna, odnosno Mendeley nije moguće pokrenuti bez registracije

3.1.1 Instalacija aplikacije Zotero

Nakon instalacije softvera, prvi ekran izgleda ovako:

Slika 1. Prvo pokretanje softvera Zotero

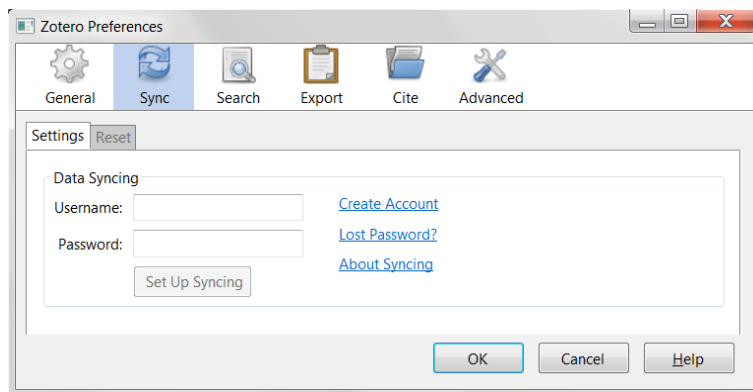
Zotero prilikom prvog pokretanja (Slika 1.) nudi neke korisne poveznice. Klik na „Quick Start Guide” vodi na stranicu koja objašnjava osnovne koncepte i nudi poveznice na Zoteroov sustav pomoći. U smislu instalacije softvera, puno su korisnije poveznice „Install a Zotero Connector” i „Set up syncing”.

Klik na „Install a Zotero Connector” vodi na web stranicu putem koje se instalira dodatak za web preglednik. Ovaj dodatak potreban je kako bi se prilikom pretraživanja moglo izravno preuzimati reference. Ovisno o tome koji je web preglednik instaliran, Zotero vodi na stranicu koja omogućuje instalaciju proširenja za upravo taj preglednik (Slika 2.).

Slika 2. Instalacija Zotero dodatka za preuzimanje bibliografskih informacija iz web preglednika

Klikom na „Set up syncing” otvoriti će sljedeći prozor koji omogućuje povezivanje sa Zotero *online* uslugom za sinkronizaciju i dijeljenje zbirki. Ukoliko je potreban korisnički račun, isti je moguće stvoriti klikom na poveznicu „Create Account” (Slika 3.).

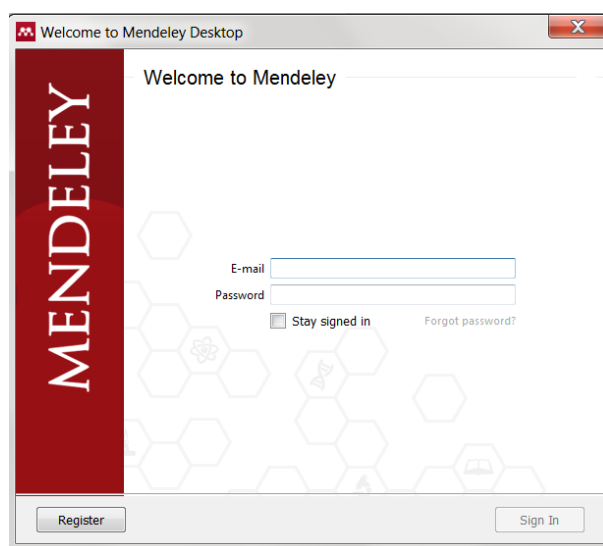

Slika 3. Povezivanje sa Zotero online uslugom za sinkronizaciju i dijeljenje zbirki

Prilikom instalacije Zotera, ukoliko je na računalu instaliran Microsoft Office, automatski će se instalirati i dodatak za umetanje referenci u Microsoft Word pa tu komponentu nije potrebno zasebno instalirati.

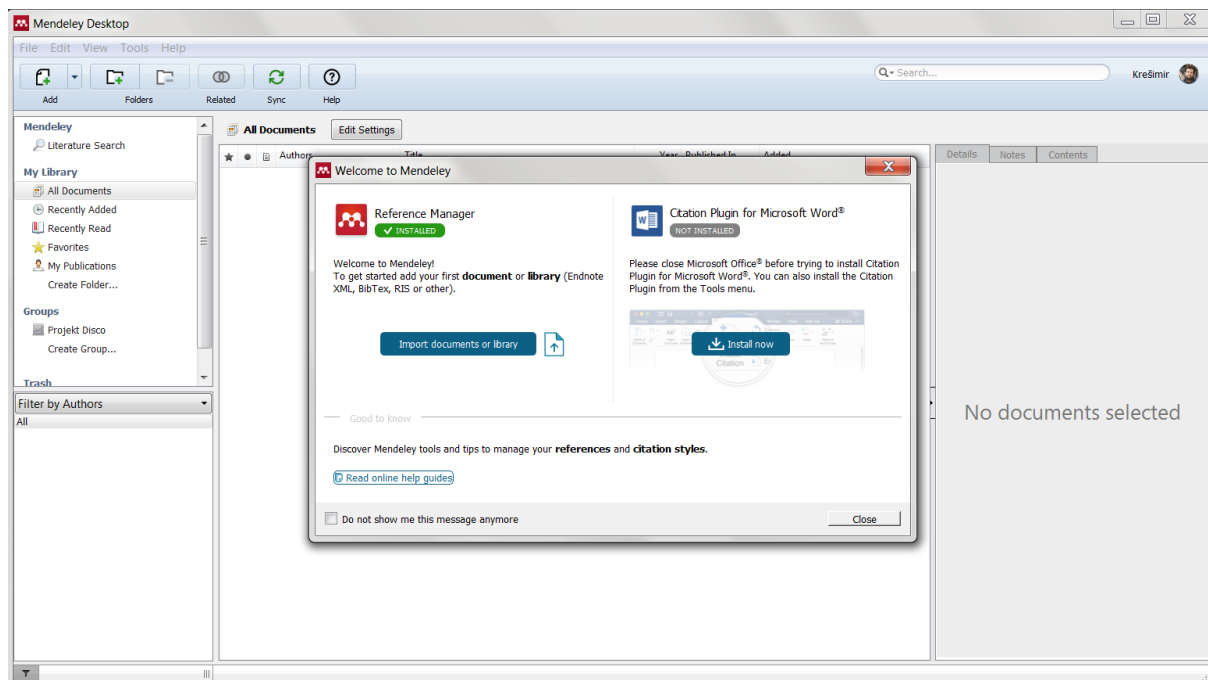
3.1.2 Instalacija aplikacije Mendeley

Za razliku od Zoteroa, Mendeley nije moguće pokrenuti bez registracije pa nas prvi ekran traži prijavu u sustav. Ukoliko još nema korisničkog računa, isti je moguće izraditi klikom na tipku „Register” (Slika 4.).

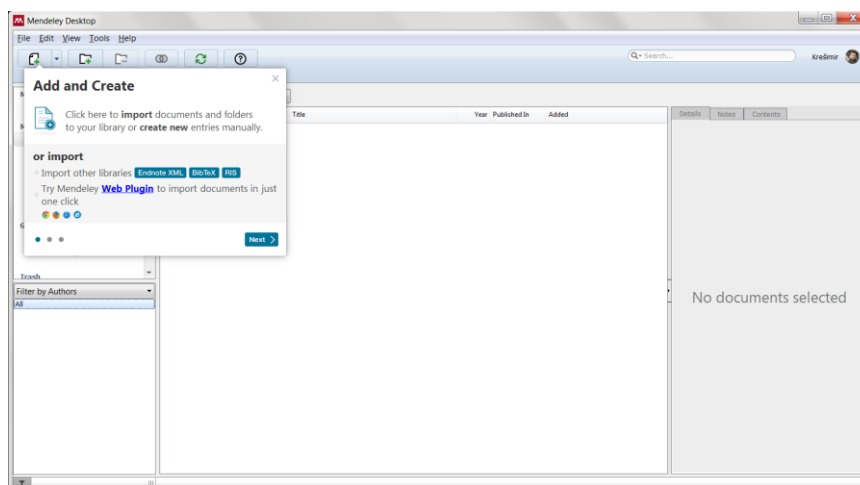
Slika 4. Prvo pokretanje softvera Mendeley

Nakon otvaranja računa i prijave u sustav, pokreće se sama Mendeley aplikacija. Prvi ekran prikazan je na Slici 5.

Slika 5. Prvo pokretanje Mendeleya nakon registracije

Prikazani ekran ponovno obavještava o uspješnoj instalaciji središnje komponente aplikacije Mendeley (Reference Manager). Drugi dio ekrana naslovljen „Citation Plugin for Microsoft Word” omogućuje povezivanje Mendeleya s Wordom klikom na „Install now”, pa to valja i učiniti. Sve što preostaje je povezati Mendeley s web preglednikom kako bi se mogle lako prikupljati reference. Upravo to omogućuje sljedeći ekran koji će nam Mendeley prikazati, a koje se vidi na Slici 6.

Slika 6. Povezivanje Mendeleya s web preglednikom

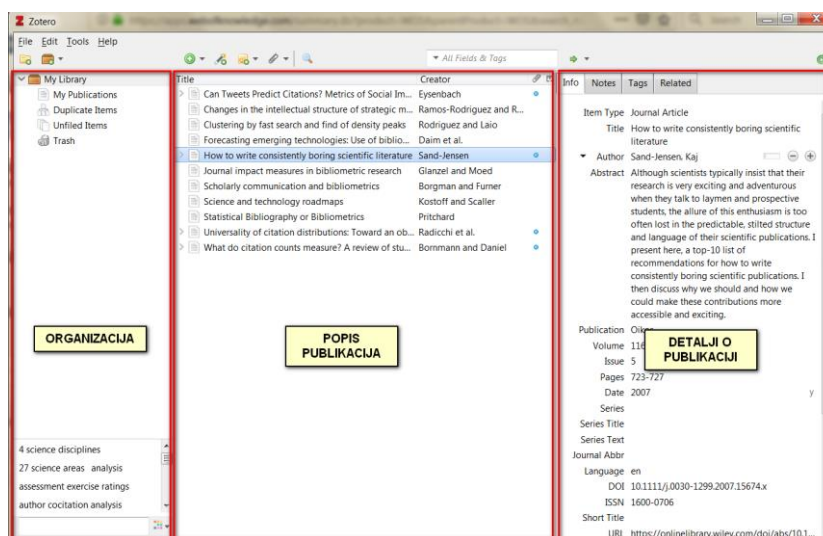
Klik na poveznicu „Web plugin” vodi na stranicu putem koje je moguće jednostavno instalirati dodatak za web preglednik koji omogućuje direktno preuzimanje bibliografskih podataka s weba u Mendeley.

3.2 KORIŠTENJE SOFTVERA

Sučelje (svakog) softvera za upravljanje referencama može se podijeliti u 3 dijela:

1. organizacijski dio
2. popis publikacija
3. prikaz detalja o publikaciji

Na slici 7. možemo vidjeti kako je to raspoređeno u Zoterou, a sličan raspored se prenosi na gotovo sve aplikacije ove vrste.

Slika 7. Sučelje aplikacije Zotero

Osnovni raspored je vrlo sličan u Zoterou i u Mendeleyu, a takav je i u mnogim drugim sličnim aplikacijama. Središnji dio omogućuje uvid u popis publikacija. Kako taj popis raste biti će ga potrebno organizirati što omogućuje lijeva strana sučelja. Na lijevoj strani sučelja možemo organizirati naše podatke koristeći se zbirkama i oznakama. Zbirke funkcioniraju poput direktorija pri čemu se jedna publikacija može nalaziti u više zbirci bez dupliciranja. Oznake (engl. *tags*) funkcioniraju poput onih u web društvenim servisima. Za detaljnije upute o organizaciji potrebno je proučiti službenu dokumentaciju softvera koja je primjerena i laka za čitanje i koja se ažurira za najnovije verzije programa. Desni dio sučelja je rezerviran za detalje o publikaciji

i u njemu se vide sve informacije vezane uz neku bibliografsku jedinicu ali se po potrebi mogu i promijeniti ili nadopuniti iste.

U ovom kontekstu najvažniji nam je hodogram korištenja ovakvog softvera prilikom pisanja seminarskih, završnih ili diplomskih radova. Preporučen redoslijed prilikom pretraživanja i prikupljanja literature je:

1. pretraživanje literature i preuzimanje strukturiranih bibliografskih jedinica u odabrani softver
2. opcionalno, preuzimanje tekstova radova i povezivanje sa strukturiranim navodima
3. ukoliko je zbirka veća, organizacija tih navoda
4. korištenje navoda:
  - a. umetanje bibliografskih jedinica u tekst pri čemu se bilješke u tekstu i popis literature stvaraju automatski
  - b. razmjena navoda s drugima

3.2.1 Prikupljanje podataka

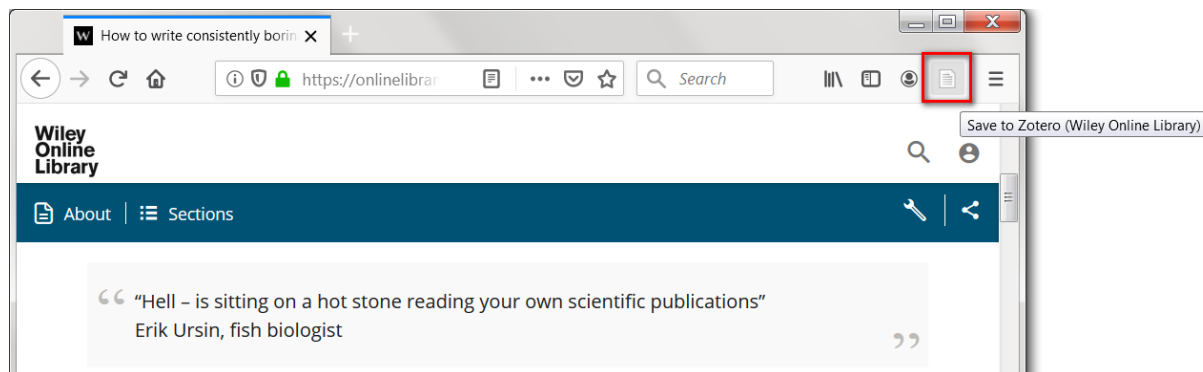
Često se u procesu prikupljanja literature najprije prikupe cjeloviti tekstovi (npr. dokumenti u .pdf formatu) ili tekstualni navodi (tj. *copy-paste* sa web stranica u datoteke poput .docx, .txt), a tek se naknadno se stvaraju strukturirane zbirke za potrebe navođenja u nekom tekstu. To otežava posao jer se često postupak mora ponavljati. Stoga je preporuka najprije prikupiti strukturirane bibliografske podatke, odnosno podatke prikupljati već u procesu pretraživanja literature!

Postoje tri načina na koja se ovo može postići:

1. pobiranje metapodataka iz samih HTML prikaza web stranica
2. izvoz u podatke za razmjenu bibliografskih metapodataka pa uvoz u softver za upravljanje referencama
3. ručni unos bibliografskih informacija u softver za upravljanje referencama

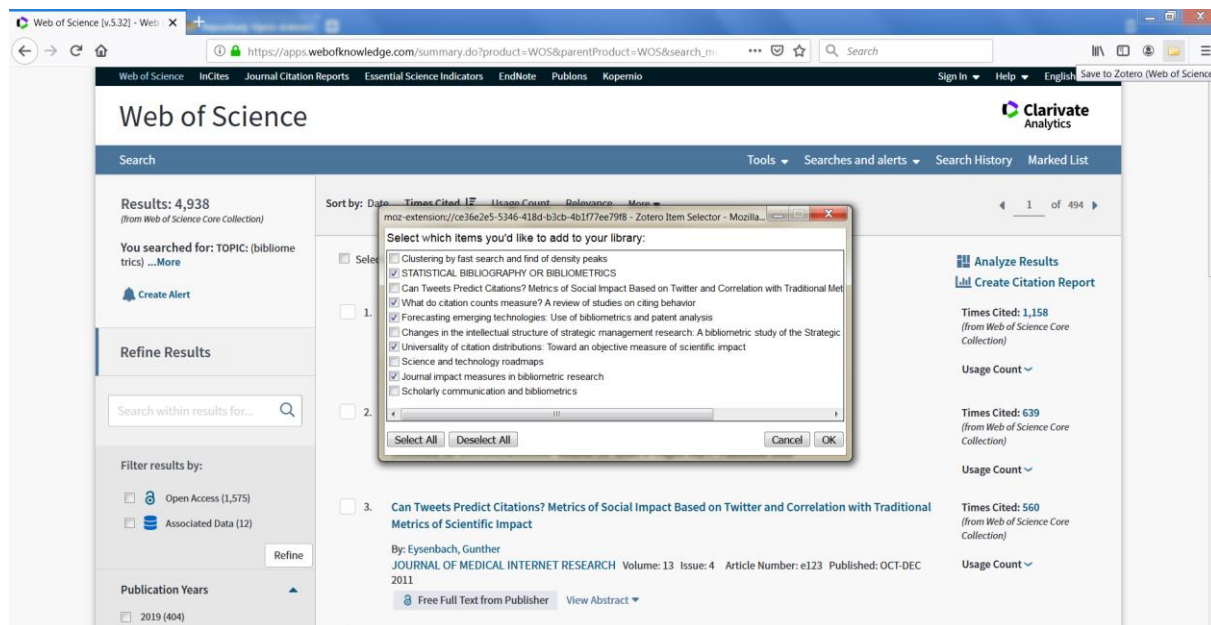
Prvi slučaj je najčešći i pretpostavlja instalaciju dodatka za prikupljanje literature s web stranica u web preglednik (npr. Firefox ili Chrome). Postupak instalacije dodatka za preglednik je opisan u poglavlju 3.1. Nakon instaliranja dodatka, u pregledniku je dostupan novi gumb koji služi preuzimanju bibliografskih informacija s web

stranica. Slika 8. prikazuje prikupljanje informacija o jednom članku u softver Zotero.

Slika 8. Preuzimanje jednog rada u Zotero

Na Slici 8. vidljiv je gumb koji omogućuje prikupljanje podataka o jednom radu sa stranica na kojem se rad nalazi. U ovom slučaju je riječ o radu iz baze podataka (Wiley Online Library). Važno je napomenuti kako je obilježen gumb kontekstualan i mijenja se ovisno o stranici na kojoj se željeni rad nalazi. To uključuje i promjenu izgleda same ikone koja se prikazuje na gumbu. Na primjer, na stranici koja prikazuje rezultate pretrage, ovaj gumb će omogućiti preuzimanje više radova odjednom. Spomenuto je prikazano na sljedećoj Slici 9. Riječ je o rezultatima pretraživanja u bazi Web of Science Core Collection.

Slika 9. Preuzimanje više radova odjednom u Zotero

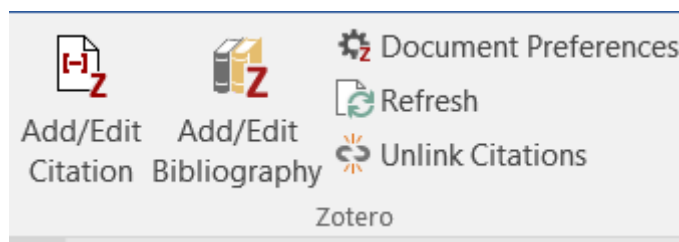
Prilikom preuzimanja sa stranica za pretragu, otvara se prozor u kojem se mogu odabrati samo oni radovi za koje se žele preuzeti metapodatci. Radovi se odabiru označavanjem kvačicom. Na ovaj način mogu se pobirati metapodatci za više radova odjednom.

3.2.2 Korištenje literature prilikom pisanja radova

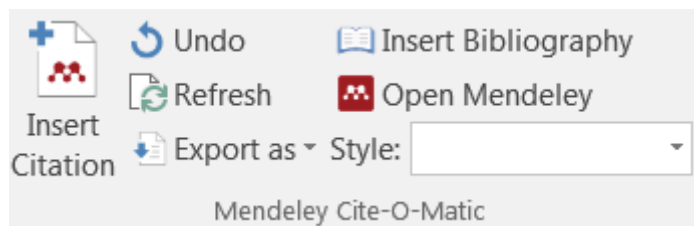
Jedan od glavnih razloga korištenja softvera za upravljanje referencama je automatsko umetanje bilješki u tekstu i popisa literature u radove koji se pišu. Tako se:

1. troši manje vremena na formalne radnje u kojima su računala učinkovitija od čovjeka
2. osigurava ujednačenost i umanjuje mogućnost grešaka u navođenju literature
3. omogućava brzu promjenu stila citiranja.

Ukoliko se za pisanje radova koristi Word potrebno je instalirati dodatke za Word (što je opisano ranije u tekstu u poglavlju 3.1). Na slikama 10. i 11. prikazani su Zotero i Mendeley dodaci u programu Word. Zotero dodatak se nalazi na novoj istoimenoj kartici „Zotero”, a Mendeley dodatak se nalazi u kartici „Reference” (engl. „References”). Ukoliko se ovi dodatci ne nalaze u programu Word, vjerojatni nisu instalirani pa je potrebno vratiti se na poglavlje 3.1 i ponoviti postupak instalacije dodataka.

Slika 10. Zotero dodataka za Word

Slika 11. Mendeley dodatak za Word

Mogućnosti prilikom umetanja referenci za tekst su vrlo slične među ova dva softvera.

Glavne mogućnosti su:

- **Ubaci bilješku u tekst** (Zotero: *Add/Edit Citation*, Mendeley: *Insert Citation*) – dodaj referencu unutar teksta rada
- **Stvori popis literature** (Zotero: *Add/Edit Bibliography*, Mendeley: *Insert Bibliography*) – dodaj bibliografiju odnosno popis literature na kraj rada
- **Odaberi stil citiranja** (Zotero: *Document preferences*, Mendeley: *Style*) – odaberi stil po kojemu će se formirati bilješke u tekstu i navodi u popisu literature. Za naše potrebe valja odabrati **Chicago Manual of Style 17th edition (author-date)**. Obratiti pažnju na odabir autor-datum (**author-date**) inačice ovoga stila jer ovaj stil ima više varijanti. Kao što je već spomenuto, bez obzira na stil kojim je započet posao umetanja referenci, uvijek je moguće predomisli se i odabrati drugi, a korišteni alat za upravljanje referencama će sam ažurirati sav potreban tekst unutar dokumenta. Naravno, za potrebe pisanja seminarskih, završnih i diplomskih radova na Odjelu za informacijske znanosti Sveučilišta u Zadru, bit će potrebno koristiti već spomenuti stil.
- **Osvježi** (Zotero i Mendeley: *refresh*) – osvježi sve bilješke u tekstu i navode u popisu literature nakon što su se podaci promijenili u softveru. Ovo je korisno u slučaju potrebe ispravaka grešaka u metapodacima nakon što je umetnuta referenca u tekst pa pogreška naknadno ispravljena u Zoterou ili Mendeleyu.

Ukoliko je potrebno promijeniti bilješku u tekstu, ili, na primjer, dodati još referenci, jednostavno se pozicionira kursor u bilješku te klikne istu tipku koja se koristi prilikom ubacivanja. Kod Zotera to je „Add/Edit Citation”. Kod Mendeleya to je „Insert Citation” koji će tom prilikom promijeniti naziv u „Edit Citation”.

3.2.3 Organizacija podataka

Povećanjem broja publikacija u Zoterou ili Mendeleyu javlja se potreba za organizacijom. U nomenklaturi ovog softvera ukupan skup uključenih metapodataka najčešće se naziva „knjižnicom”. „Knjižnicu” se primarno organizira u „zbirke”. Zbirke u ovom softveru predstavljaju direktoriji s mogućnošću prisustva jedne bibliografske jedinice u više zbirki istovremeno bez dupliciranja pripadajućeg seta

metapodataka i datoteke rada. Pojedinu bibliografsku jedinicu moguće je svrstati u zbirku tako što se jednostavno mišem odvuče i ispusti u postojeću zbirku (engl. *drag and drop*).

3.2.4 Uključivanje tekstova radova i drugih privitaka u softver

Kada se u zbirku unesu ili učitaju metapodatci o izvoru, taj bibliografski navod može se koristiti i za organizaciju datoteka. Oba navedena softvera omogućuju učitavanje metapodataka izravno iz .pdf ili HTML oblika izvora. Ovo je posebno korisno prilikom organizacije samih tekstova publikacija. Umjesto prikupljanja npr. .pdf datoteka u neki direktorij i uz moguće oblikovanje zbirke, bolje je stvoriti bazu metapodataka, a zatim pomoću tako stvorene strukture organizirati same datoteke. Najjednostavniji način je jednostavno mišem dovući datoteku iznad navoda i ispustiti je (engl. *drag and drop*). Ta datoteka će se zatim smjestiti u bazu podataka samog softvera i moći će joj se pristupiti putem bibliografske jedinice u zbirci.

Prilikom spremanja datoteka u vlastitu bazu, zauzeće na disku će puno brže rasti nego kada se samo pohranjuju bibliografski podatci. Ukoliko se baza pohranjuje samo na jedno računalo, tada je ograničenje vezano uz diskovni prostor za pohranu vlastitog računala. Ukoliko pak podatke želimo sinkronizirati putem *online* usluge, besplatno je dostupan (samo) ograničen prostor. Kod Zoteroa je to 300MB, a kod Mendeleya 2GB. Ove informacije vrijede za 2020. godinu i mogu se u budućnosti mijenjati. U oba slučaja je moguće nadoplatiti za više *online* diskovnog prostora.

Bibliografske podatke je moguće vrlo lako pohraniti i podijeliti korištenjem nekog od formata za razmjenu bibliografskih podataka, dok je ostale podatke prisutne u softveru, poput bilješki, tekstova radova i ostalih privitaka poprilično teško izvoziti (engl. *export*) na ovaj način. To osigurava laganu razmjenu samih bibliografskih podataka među različitim softverima, dok razmjena ostalih podataka u vrijeme pisanja ovih uputa može biti problematična.

Ovime završava kratki uvod u softvere koji uvelike olakšavaju kako organizaciju vlastite zbirke literature tako i jednostavno, učinkovito i konzistentno citiranje literature u tekstovima držeći se pritom odabranog sustava za citiranje. Uz sve navedeno, također je potrebno ostati i na oprezu pri automatskom preuzimanju bibliografskih podataka jer podaci često budu nepotpuni ili netočni. Provjeravanje automatskih podataka potrebno je uvijek provesti prije konačnog ispisa bibliografije

i unosa takvoga popisa u akademski rad. Točnost i ispravnost preuzetih podataka prikupljenih i organiziranih uz pomoć softvera poput Zoteroa ili Mendeleya. odgovornost je autora akademskog rada te se nikada ne smije preuzimati podatke bez provjere.

Upute za citiranje Odjela za informacijske znanosti obvezne su za primjenu u svim akademskim radovima (seminarima, završnim, diplomskim i doktorskim) od početka akademske godine 2020./2021.

4 POPIS LITERATURE

Fairfield University, DiMenna-Nyselius Library. n.d. "Chicago citations: author-date system 17th Edition." Pristupljeno: travanj 2019. <https://librarybestbets.fairfield.edu/citationguides/chicagoauthor-date#Website,Blog,orSocialMedia>

Hebrang Grgić, Ivana. 2016. Časopisi i znanstvena komunikacija. Zagreb: Naklada Ljevak.

Murdoch University. n.d. "Chicago – Referencing guide, conference papers." Pristupljeno: travanj 2019. <https://libguides.murdoch.edu.au/Chicago/conference>

The Chicago Manual of Style Organization. "The Chicago manual of style online." Pristupljeno travanj 2019. <https://www.chicagomanualofstyle.org/home.html>

The University of Chicago Press Editorial Staff. *The Chicago manual of style, 17th Edition*. Chicago; London: The University of Chicago Press.

University Library Lugano. n.d. "Chicago style: author-date system." Pristupljeno: svibanj 2019. https://en.bul.sbu.usi.ch/learning/chicago_date